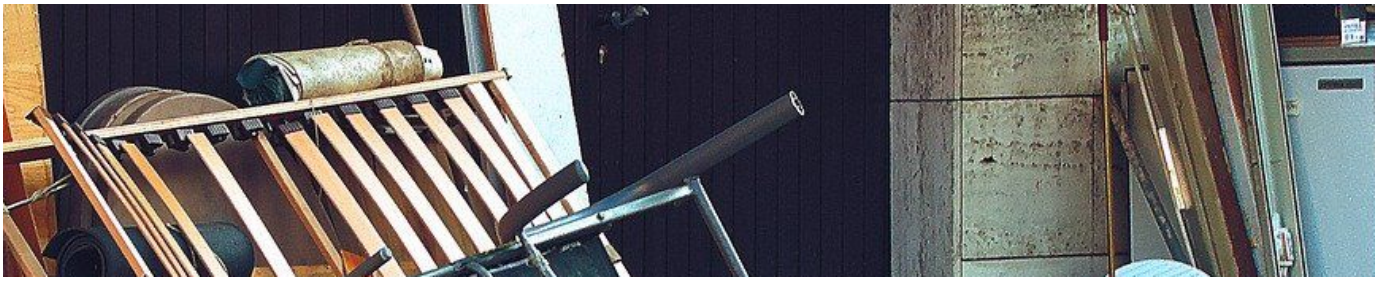
Obsolescencia prematura

PIENSA

El concepte va nàixer a principis del segle XX juntament amb la revolució industrial, el desenvolupament de la maquinària i la producció en sèrie. Al principi, els béns de consum eren creats per a perdurar, complien la seua funció i no tenien data de caducitat. Els fabricants es van adonar que, si duraven molt, vendrien menys i les expectatives d'obtindre beneficis serien menors. Hi ha diversos tipus d'obsolescència, com pots llegir més endavant, programada o incorporada; percebuda o psicològica; i tecnològica.

És una pràctica que comporta un malbaratament de recursos (energia, aigua, materials, etc.), i generació de residus greu i amb impactes socials, ambientals i econòmics importants, a més de ser un frau als consumidors.

SABÍAS QUE...

El 1932, Bernard London va defensar que s'establira per llei per a potenciar el consum. El 1954, el dissenyador industrial Clifford Brooks Stevens, a la seua conferència Obsolescència programada, en va reprendre la idea, mai implementada.

Així va anar naixent “l'enginyeria de valor”, que determina la vida útil del bé ponderant les decisions en la fabricació (abaratir materials, disseny, etc.) per al major lucre empresarial, multiplicant l'impacte al planeta i a la butxaca de les persones consumidores, mentre reparar es feia cada vegada més car que comprar articles nous, una altra vegada, ja que el servei tècnic ho desaconsella, no hi ha recanvis, la reparació manual és impossible, etc.

Un exemple paradigmàtic de l'obsolescència programada són les bombetes. Edison va posar a la venda la primera bombeta el 1881 de 1.500 hores de durada, era de bambú amb un alt contingut natural en ferro. Els anys 20 van arribar a les 2.500 hores. A Livermore (Califòrnia) sobreviu una bombeta de Shelby Electric Company que fa més de 117 anys que funciona sense interrupció al parc de bombers al qual es va donar. Irònicament, la càmera de vigilància on està (accessible a internet) es va reemplaçar per obsolescència programa.

Però el Nadal del 1924, a Ginebra, es va crear el càrtel internacional i clandestí Phoebus, format per Osram, Philips, General Electric i l'empresa espanyola Lámparas Z a fi de limitar les hores a 1.000 i multar a qui fera les bombetes més duradores. El 1932 es va consolidar i posteriorment fou denunciat pel govern nord-americà. El litigi, que va durar onze anys, va desembocar en una multa però l'obsolescència programa va prosseguir. En la pràctica, la sentència no es va aplicar i les bombetes duren el que el càrtel va planificar.

Hi ha molts casos d'obsolescència programa als tribunals. Un altre exemple va ser el judici de l'iPod: els consumidors es van adonar que les bateries estaven programades per a deixar de funcionar; no es podien canviar, sinó només comprar un altre iPod. Va nàixer una demanda col·lectiva amb desenes de milers de participants que es va tancar amb un acord. No se'ls va compensar amb prou faenes, però des de llavors va ser possible instal·lar-ne una de recanvi i es podia triar entre una bateria nova o la compra. L'advocada Elizabeth Pritzker va fer asseure Apple en un tribunal trenta anys després del primer cas contra General Electric i va demostrar que les bateries de la primera generació s'havien dissenyat per a durar 18 mesos.

Un altre exemple són les calces de niló. Quan van arribar al mercat eren irrompibles, però amb els anys es van anar fent cada vegada d'un niló més feble i, en trencar-se, les vendes es van multiplicar.

També algunes impressores tenen un xip que deixa de funcionar en assolir unes còpies preestablertes; però de vegades no és un xip que es pot extraure, sinó una combinació de matèries barates, sumat a l'obsolescència programa percebuda de la nostra ment, que al més mínim problema ens fa optar pel model més nou perquè la publicitat i el màrqueting incentiven modes passatgeres, “posar-se al dia”, etc.

El 1954, Clifford Brooks Stevens va definir l'obsolescència programada percebuda com a “Desig del consumidor de posseir una cosa un poc més nova, millor i un poc abans del necessari”.

TIPUS D'OBSOLESCÈNCIA

L'obsolescència programada incorporada: els fabricants dissenyen i produeixen els aparells de forma deliberada perquè s'espatllen o passen de moda ràpidament, ja que sovint és més econòmic comprar una impressora nova que arreglar-la, o bé els cartutxos es deixen de fabricar, per exemple.

Obsolescència psicològica, o percebuda: quan considerem un producte vell, antiquat o passat de moda encara que estiga en perfecte estat i funcione. Un dels "trucs" més usats consisteix a traure al mercat dissenys diferents externament, però iguals internament, perquè el model anterior semble antiquat. Per exemple, és el cas de la roba. Estem acostumats que cada quinze dies les grans empreses de moda ens presenten noves col·leccions. Això vol dir que, si al cap de 15 dies o un mes deixa d'estar de moda, ja no ho tornem a fer servir i queda totalment obsolet encara que puguem continuar utilitzant-ho.

Obsolescència tecnològica: fa referència a la necessitat de recanvi d'un aparell simplement perquè apareix una nova versió sense canvis significatius i sense que el producte haja arribat al final de la vida útil. És habitual en mòbils, tauletes i productes tecnològics de marques molt conegudes. Un exemple és veure's obligat a canviar de terminal perquè una aplicació o programa ja no és compatible amb el nostre aparell.

CONSEQÜÈNCIES

- **Socials**: es produeixen més productes de pitjor qualitat en fàbriques instal·lades en països amb economies en desenvolupament on els drets dels treballadors i la legislació de protecció ambiental són escassos.

Vegeu fitxa globalització

Vegeu fitxa relacions nord-sud

- **Mediambientals**: per l'ús excessiu de recursos, materials i energia, com a les grans quantitats de residus que es produeixen, contribueix a la destrucció del

medi ambient.

Vegeu fitxa Consum sostenible.

- **Econòmics**: el consumisme que provoca l'obsolescència prematura suposa un alt i greu cost econòmic per a les butxaques dels consumidors i pèrdues econòmiques globals.

Vegeu fitxa Reciclatge

Vegeu fitxa Prevenció de residus

Vegeu fitxa Economia circular

Vegeu fitxa Nova legislació sobre garanties

PARA SABER MÁS...

- Ending the depression through planned obsolescence. 1932.1
- Parlament Europeu: el dret a reparar
- Documental Comprar, llençar, comprar
- Tinc en compte els drets que emparen la devolució i reparació de productes
- Obsolescencia Programada: Tecnologia amb data de caducitat
- Guies sobre obsolescència programada
- ADICAE 2

Recursos per a combatre l´obsolescència:

- Alargascencia